

JURNALISTIKA HAMDA UNING JANRLARI

Jartubaeva Biybisara Quwanishbay qizi
QDU talabasi

Annotatsiya: Ommaviy axborot vositalari orqali olingan ma'lumotlarning rang-barangligini tushunish uchun mutaxassis kerak emas. Bu shuni ko'rsatadiki, jurnalistikaning ko'plab janrlari bor, ularning har biri o'ziga xos xususiyatlarga ega. Keling, ularning har birini ko'rib chiqaylik. Lekin publitsistika janrlarini tasniflashdan oldin ularning umumiy ta'rifini berish maqsadga muvofiq bo'lardi. Janr – tarix davomida shakllangan jurnalistik asar turi. Bunday turlar juda ko'p. Asosiysi, ularning farqlari nimada ekanligini aniqlash.

Kalit so'zlar: Jurnalistika, janr, axborot janr, analitik janr, radioaxborot, axborot texnologiyalari.

Jurnalistika janrlari ko'p jihatdan adabiy janrlarga o'xshash bo'lishiga qaramay, ularning asosiy farqi faktlarning ishonchligi va maqsadlilikidir. 1-asrda Miloddan avvalgi buyuk qadimgi yunon faylasufi Arastu adabiyot voqelikni qanday aks ettirishiga qarab turlarga bo'linadi, deb hisoblagan. Jurnalistika nazariyasi adabiyot an'analari rioya qilgan holda uning asarlarining avlodi, turlari va janrlarini ham o'rganishga qaratilgan. Atrofimizdagi dunyo nihoyatda xilma-xildir, shuning uchun asosiy maqsadi barcha xilma-xillik haqida ma'lumot berish bo'lgan jurnalistikani ham bir necha turlarga bo'lish kerak. Tasniflashlardan biriga ko'ra, jurnalistika janrlari axborot, badiiy va publitsistik va tahliliy janrlarga bo'linadi. Shunga qaramay, Lev Kroichik, Semyon Gurevich va boshqalar kabi tadqiqotchilar tomonidan taklif qilingan boshqa tasniflash turlari mavjud. Birinchisiga ko'ra, jurnalistika janrlarini tezkor xabarlar (barcha turdagi eslatmalar), tadqiqot va yangiliklar (sharhlar, yozishmalar va sharhlar), tezkor tadqiqot (ma'ruzalar, reportajlar, intervyular), tadqiqot va obrazli (felyeton va ocherklar)ga bo'lish kerak.), shuningdek, faqat tadqiqot (maqolalar va xatlar). Va Gurevichning fikriga ko'ra, publitsistik janrlar axborot-axborot, dialogik, epistolyar, situatsion-tahliliy, satirik va badiiy-publitsistik janrlarga bo'linadi. Ko'rib turganingizdek, Gurevichning tasnifi 3 asosiy janrga bo'lingan asosiyga yaqinroqdir. Keling, ularning har birini alohida ko'rib chiqaylik.

Axborot janri. Aksariyat jurnalistik asarlarning asosi nima? Albatta, fakt, ya'ni allaqachon amalga oshirilgan voqea. Ma'lumot juda ko'p faktlardan iborat. Jurnalistikaning axborot janrlari so'nggi paytlarda sodir bo'lgan va hali o'z yangiligi va dolzarbligini yo'qotmagan voqealar haqida aniq faktlarni namoyish etishga qaratilgan. Bularga xronikalar, eslatmalar, eskizlar, har xil turdagi intervyular (dialog, monolog yoki anketa), hisobotlar, sayohat eslatmalari, sharhlar, hisobotlar va boshqalar kiradi.

Analitik janr. Bu tip deduksiya va induksiya, ya'ni sintez va analiz usuliga asoslanadi. Tahlil qilganimizda, biz uni qismlarga bo'lganimizdan keyingina muayyan muammoni ko'rib chiqamiz. Bu shuni anglatadiki, bu jarayonda biz umumiydan xususiyga o'tamiz. Ammo deduksiya yoki sintezda biz avvalo masalaning mumkin bo'lgan har bir qismini alohida, keyin esa faqat umumiy tarzda o'rganamiz. Jurnalistikaning tahliliy janrlari faktik materialni jihatidan kengroq va kattaroqdir. Bularga maqolalar, sharhlar, sharhlar va yozishmalar kiradi.

Badiiy va publitsistik janr. Bunda muallifning ijodiy tafakkuri birinchi o'ringa chiqadi. U to'plangan faktlarga tayangan holda voqea haqidagi o'z versiyasini, ya'ni, qo'pol qilib aytganda, u yoki bu holat yuzasidan o'zining subyektiv fikrini yetkazadi. Publitsistikaning badiiy janrlari eskiz, ocherk, felyeton, risola, ocherk, hikoya kabilardir. Aytgancha, ba'zan ularga hikoya, she'r, ertak, hikoya kabi adabiyot janrlari ham kirishi mumkin. Sport jurnalistikasi ommaviy axborot vositalarining istiqbolli yo'nalishlaridan biridir. Mustaqilligini hisobga olib, bu turga alohida to'xtalib o'tmoqchiman. Uning asosiy vazifasi sport bilan bog'liq barcha narsalar haqida ma'lumot to'plash, ehtiyotkorlik bilan qayta ishlash va uzatishdir. Ba'zi odamlar bu janrni jiddiy qabul qilmaydi, ammo oxirgi paytlarda bu yangilik juda kuchli va media iqtisodiyotiga ta'sir qilishi mumkin. E'tibor bergan bo'lsangiz, ko'proq kanallar futbol o'yinlari, tennis turnirlari va hokazolarni translyatsiya qilmoqda.

Zamonaviy jurnalistikaning xususiyatlari. Har kuni bu sohada biz yashayotgan dunyo talablari bilan bog'liq bo'lgan ko'plab o'zgarishlar ro'y beradi. Zamonaviy jurnalistika jamiyatga katta ta'sir ko'rsatadi. U quyidagi xarakterli xususiyatlarga ega:

- interaktivlik;
- shaxsiy yondashuv;
- infosentriklik;
- o'lchov qobiliyati;
- bir zumda;
- moslashuvchanlik;
- o'zaro bog'liqlik;
- iqtisodiyot va boshqalar.

Darhaqiqat, ommaviy axborot vositalarining inson hayotidagi o'rni juda katta. Bugungi kunda biz ma'lumotlarning ko'p qismini Internetdan olamiz. Bir zumda u World Wide Webning barcha kanallari bo'ylab tarqalishi mumkin. Axborot oluvchi darhol izohlarda olingan ma'lumotlarga o'z munosabatini bildirishi mumkin (ma'qullash yoki aksincha, rad etish), bu boshqa o'quvchilarning fikrlariga ham ta'sir qilishi mumkin. Bir so'z bilan aytganda, zamonaviy jurnalistikaning afzalliklari juda ko'p, lekin asosiy kamchilik - ishonchsiz ma'lumotlar xavfi. Jurnalistika, har qanday faoliyat sohasi kabi, birinchi navbatda, faoliyat natijalari yoki mazmuni bilan

tavsiflanadi, bu bevosita jurnalistlarning hayotni turli ko'rinishlarida munosib aks ettirish istagi va imkoniyatlariga bog'liq. Ayni paytda, har qanday tarkib har doim ma'lum bir shaklga mos keladi. Faylasuflar shakl kategoriyasini ichki bog'lanish va tashkil etish usuli, elementlar va jarayonlarning ham o'zaro, ham tashqi sharoitlar bilan o'zaro ta'sirining ifodasi sifatida izohlaydilar. Aynan shu pozitsiyalardan kelib chiqib, biz bu erda jurnalistik ijodning eng umumiy, rasmiylashtirilgan xususiyatlarini ko'rib chiqamiz. Keling, tasnifimizni morfologik (dan yunoncha morphe - shakl + logos - ta'lim) belgilari. Antik davrning ajoyib mutafakkiri Arastu o'zining "Poetika" va "Ritorika" (miloddan avvalgi IV asr o'rtalari) fundamental asarlarida adabiyotning voqelikni aks ettirish usuliga ko'ra turkumlarga bo'linishini asoslab bergan (she'r lirika, nasrning alohida turidir). epik asar, drama - dialog). Jurnalistika nazariyasi adabiyotshunoslik va san'atshunoslik an'alarini davom ettirgan holda publitsistik asarlarning turkumlari, turlari va janrlarini ham o'rganadi. Bunday bo'linishning sababi atrofimizdagi dunyoning ajoyib xilma-xilligi va uni aks ettirishning ijodiy imkoniyatlaridadir. Oldingi bobdan ma'lumki, ijtimoiy axborotni tarqatish bo'yicha amaliy faoliyat jarayonida bu jarayon ommaviylashgani sari ommaviy axborotni tarqatish usullari - matbuot, radio va televidenie tarixan rivojlangan. Darhaqiqat, jurnalistikaning har bir turi o'ziga xos, o'ziga xos hayotni aks ettirish, publitsistik asarlar yaratish usulidan foydalanadi, har biri o'quvchi, tinglovchi, tomoshabin ongi va qalbiga, ko'z va qulog'iga individual yo'l ochadi. Axborot iste'molchilarining ismlari hammasini aytadi. Gazetachilarning bitta vositasi bor - bosma (oqqa qora) so'z. Bosma ommaviy axborot vositalari xodimlari voqeani, fakti, fikrni so'z bilan tasvirlaydilar - o'quvchi ko'zlarini satrlarga qaratadi, harflarni so'zlarga, so'zlarni jumalarga, alohida iboralarni kontekstga qo'yadi va go'yo o'qigan narsasini dekodlaydi, idrok qiladi. bu jurnalist niyat qilgan tarzda yoki boshqacha yozilgan narsani tushunadi - va bu o'quvchining emas, balki muallifning aybi. Radiojurnalist og'zaki so'z bilan qurollangan bo'lib, intonatsiyalar, semantik va mantiqiy stresslar, pauzalar, musiqa va shovqinlar bilan qo'llab-quvvatlanadi, bu tinglovchilarga nafaqat matnni, balki subtekstni ham olib borishga imkon beradi, mazmunni boyitadi. radio materialidan. Radioaxborot iste'molchisida asosiy idrok organi eshitishdir. Televizor audiovizual tasvirlar bilan ishlaydi. Uning kuchi ko'rinishda, aniqlikda va ko'rilgan narsani boshqa yo'l bilan talqin qilishning amaliy imkonsizligidadir. Gazetada shunday yozish mumkin: "Zal shohsupaga ko'tarilib, olqishlar bilan kutib olindi" – va o'quvchi, ular aytganidek, muallifning so'zini qabul qilishga majbur bo'ladi. Agar aslida ma'ruzachi suyuq poplar bilan kutib olinsa, radioreportajda - bu yarim qarsaklar fonida - yolg'on gapirish allaqachon qiyinroq. Televizorda, tomoshabin zalda o'tirganlarning befarq qarsaklarini eshitsu, haqiqatni yashirishning iloji yo'q (faqat voqeani butunlay e'tiborsiz qoldirishingiz mumkin; agar bu jonli efir bo'lsa, unda tasvir aslida emas. qalbakilashtirish mumkin).

Xulosa: Demak, har bir jurnalistikaning voqelikni aks ettirishning o'ziga xos usuli bor. Biz esa matbuot, radio va televideniye ommaviy axborot vositalari deb atashga allaqachon o'rganib qolganmiz. Bu erda hech qanday qarama-qarshilik yo'q: jurnalistik asarlarni yaratishning turli usullaridan foydalangan holda, jurnalistikaning har bir turi ushbu asarlarni axborot iste'molchisiga etkazishning turli xil vositalaridan foydalanadi. Gazetalar davriy nashrlarni chop etadi. Radio jurnalistlari va telejurnalistlar eshittirishadi, lekin birinchisi faqat ovozli ma'lumotni, ikkinchisi esa ovoz va tasvirni eshittiradi. Ba'zida axborot agentliklari jurnalistikaning o'ziga xos turi hisoblanadi. Ammo agentlik xodimlarining gazeta, televidenie va radiodagi hamkasblari bilan ishlash uslublari ko'rinishidan to'liq o'xshash bo'lishiga qaramay, bu bo'limlar ommaviy axborot vositalarining o'ziga xos infratuzilmasi, yordamchi bo'linmasi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Journalists are under stress. What's the solution? Naseem S. Miller. May 28, 2021. URL:journalistsresource.org/home/journalism-stress-solutions/
2. Ibrohimov, A. A. O., Koryogdiyev, B. U. O., & Tojiboyev, S. Z. (2022). KORPORATIV NIQOBLARNI OLIB TASHLASH KONSEPSIYASI VA UNI O'ZBEKISTON KORPORATIV HUQUQIDA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(1), 1068-1082.
3. Yigitaliyev, O. H. O. G. L. (2022). AXBOROTNI MUHOFAZA QILISH TUSHUNCHASI, UNING KO'RINISHLARI VA BELGILARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(2), 211-219.
4. Yandex.ru
5. www.proforienter.uz